

EDITORIAL

Universitat de portes obertes

L'ecologia de sabers és, per així dir, una forma d'extensió en sentit contrari, des de fora cap a dintre de la universitat.

Boaventura de Sousa Santos

La universitat, com a concepte, com a institució i com a projecte està en ple procés d'obertura. Lluny d'una comunitat acadèmica definida per les disciplines que comparteix, plegada sobre si mateixa i que s'autolegitima produint i validant coneixement científic, cobra força el model d'una universitat estesa, en diàleg i cooperació amb el context al qual pertany. No és un canvi menor. Afecta la missió que l'educació superior ha de tenir en un moment d'extrema dificultat per a fer front als múltiples reptes d'aquest segle. Tampoc és un canvi exclusiu, sinó que està en línia amb els requisits que des de diverses institucions internacionals es fan a totes les instàncies d'educació formal. En l'últim informe sobre els futurs de l'educació, la UNESCO urgeix als membres de totes les societats a crear un nou contracte social, un compromís educatiu per a la creació de futurs compartits i interdependents basats en la justícia social, econòmica i ambiental.

La interpel·lació al fet que les universitats participen de manera activa en la creació d'aquest pacte és directa i repercuteix de ple en la materialització de la seua Responsabilitat Social. Juntament amb la seua capacitat investigadora i científica, les universitats han de comprometre's amb el finançament de l'educació com a patrimoni comú, cosa que significa entendre-ho com una forma de benestar compartit que es tria i s'aconsegueix conjuntament. Per tant, és missió de la universitat atendre aquest requisit i assumir també la seua responsabilitat com a agent cooperatiu i creatiu de coneixement en ciència i cultura. Es tracta de cooperar en la construcció d'una mirada compartida sobre els fins de l'educació, la qual cosa al seu torn implica adoptar una perspectiva holística sobre el fet educatiu, això és, una visió integradora de tots els sabers, espais i temps que ho configuren. Aquesta exigència obliga, entre altres coses, a revisar les tradicionals fronteres entre educació i cultura. Uns límits ficticis, que si bé sempre han mostrat la seua fragilitat, avui es trenquen obrint pas a innumbrables experiències col·laboratives. En el present número, *kult-ur* posa el focus sobre algunes d'aquestes pràctiques que des dels programes d'extensió universitària contribueixen a dinamitzar i transformar la relació universitat – societat.

Si es pretén una universitat sòlida, autònoma, creïble i innovadora aquesta haurà de revisar les seues funcions investigadores, formatives i culturals des de paràmetres contextuals i relacionals. Per a això cal derrocar un altre tipus de fronteres, aquelles que han separat de manera estratègica però postissa tres accions de la universitat: l'educativa, la investigadora i la cultural. La majoria d'universitats en el nostre entorn ha generat un fer compartimentat en el qual la cultura constitueix una activitat complementària a la recerca i la docència. A vegades es tracta d'una activitat assistencial amb la qual es pretén acostar la cultura a determinades zones o col·lectius. I altres vegades, aquesta extensió universitària es tradueix en un model de transferència tecnològica i venda de serveis en sintonia amb les necessitats de mercat. En qualsevol cas, el punt de vista és el de la institució que aporta alguna cosa de la seua ciència, de la seua saber i de la seua producció o gestió cultural, a altres llocs. L'extensió llavors creix en la mesura en què la universitat augmenta la seua oferta, s'expandeix i ocupa aquests espais. No obstant això, la lògica que sustenta la proposta de la UNESCO sembla una altra. Estendre la universitat no és colonitzar cap lloc de coneixement ni substituir o jerarquitzar sabers. Estendre és ampliar les dinàmiques dialògiques i participatives amb la comunitat, obrir vies per a alimentar i desenvolupar cultura i educació des d'una ecologia de sabers.

En aquesta definició d'extensió universitària és especialment significativa l'aportació del model llatinoamericà que emergeix a principis de segle XX amb la reforma iniciada a l'Argentina i es desenvolupa per tot el continent. Centrat en el principi que cal democratitzar la universitat per a democratitzar la societat, és un interessant contrapès a la inèrcia neoliberal que arrossega a les universitats europees des de l'aplicació del Pla Bolonya. La inspiració que nodreix actualment l'extensió universitària en aquest model és el plantejament dialògic freirienu pel que més que extensió es parla de comunicació universitat – societat. L'eix d'aquesta comunicació és el reconeixement de la interacció amb la societat com a motor i possibilitat d'educació, cultura i transformació social. Per tant, l'extensió universitària ocupa un lloc central en la identitat universitària afectant a totes les altres funcions i a la mateixa governança de la universitat. Hibridar la recerca, la docència i l'acció cultural universitària és tan important com generar sinergies científiques, artístiques, culturals i comunicatives amb l'entorn pel qual les universitats estan cridades a generar models de governança i gestió que permeten aquesta obertura.

